

Espalier Heritage School

Annual Planner 2025-26

Grade - X

Subject: MARATHI

Created By: ARCHANA JADHAV

Sr No	Lesson Name	Learning objectives/ Subtopic	Methodology	Pedagogical Methods	Learning Outcome	Teaching Aid	Teaching Place	Is the lesson workshe	Reff.books with pg.no.	No.of lectures required	Class Activities /Diagrams / Map work	Activity Suggested ---Tr Name
1	2. संतवाणी (अ)अंकिला मी दास तुझा' (संत नामदेव)	1.विविध दृष्टान्तांतून संत नामदेवांची विठ्ठलाप्रती असलेली ओढ समजून घेणे . 2.अभंगातील आई-बाळ, पक्षीण-पिल्लू आणि चातक-मेघ या प्रतीकांचा भावार्थ समजणे.	दृष्टान्त पद्धत, तुलनात्मक अभ्यास, प्रश्नोत्तर व चर्चा	अभंगातील प्रत्येक उदाहरणाचे सविस्तर स्पष्टीकरण देणे. इतर संतांच्या भक्तीपर रचनांशी तुलना करणे. "भक्ताने देवाला आई का म्हटले असावे?" यावर वर्गात चर्चा घडवून आणणे	विद्यार्थी अभंगाचा भावार्थ स्वतःच्या शब्दांत मांडू शकतील. संत साहित्यातील नैतिक मूल्ये आणि समर्पणाची भावना आत्मसात करतील.	अभंगाचे चार्टस, संत नामदेवांचे चित्र, वारीचे व्हिडिओ किंवा भक्तीगीतांच्या ऑडिओ क्लिप्स.	शाळेची वर्गखोली.	हो	सकलसंतगाथा खंड पहिला: श्रीनामदेव महाराजांची अभंगागाथा , अभंग क्रमांक १६६१	3	एखाद्या पाळीव प्राण्याचे आपल्या पिल्लावर असलेले प्रेम प्रत्यक्ष पाहून किंवा अनुभवून त्यावरील आपले निरीक्षण वर्गात मांडणे.	थोर मराठी संतांच्या प्रसिद्ध अभंगांचे पाठांतर करणे.
2	3. शाल	लेखकाच्या शालीशी जोडलेल्या आठवणीतून मानवी स्वभावाचे पैलू समजून घेणे. परोपकार, संवेदनशीलता आणि माणुसकी या मूल्यांची जोपासना करणे.	चर्चा पद्धती, अनुभवात्मक पद्धती, प्रकट वाचन व स्पष्टीकरण	सन्मान आणि शालीनता' या विषयावर वर्गात गटचर्चा घडवून आणणे. पाठाचे वाचन करून त्यातील कठीण प्रसंगांचे विश्लेषण करणे.	विद्यार्थी वस्तूशी जोडलेल्या मानवी भावनांचे महत्त्व सांगू शकतील. पाठातील उपरोधिक आणि संवेदनक्षम भाषेचा अर्थ लावू शकतील.	एक 'शाल' (प्रत्यक्ष वस्तू म्हणून दाखवण्यासाठी). लेखक रा. ग. जाधव यांचा परिचय देणारा तक्ता.	शाळेची डिजिटल वर्गखोली किंवा सामान्य वर्गखोली.	हो	मराठी अक्षरभारती (इयत्ता १० वी) पाठ्यपुस्तक. मराठी विश्वकोश - रा. ग. जाधव	4	एखाद्या गरजू व्यक्तीला मदत केल्यानंतर हीणारा आनंद यावर मित्राची मुलाखत घेणे.	वर्गातील विद्यार्थ्यांनी जुने परंतु चांगले कपडे एकत्र करून एखाद्या अनाथाश्रमाला किंवा गरजूला भेट देणे.
3	4. 'उपास'	विद्यार्थ्यांना विनोदी साहित्याची ओळख करून देणे.	नाट्यीकरण पद्धती, विनोद विश्लेषण, सहसंबंध पद्धती	पाठातील संवाद वर्गात विद्यार्थ्यांकडून वाचून घेणे. जच्या काळातील 'फिटनेस' क्रेझ आणि पाठातील 'उपास' यांची तुलना करणे.	विद्यार्थी भाषेतील विनोदी शैली ओळखू शकतील.	लेखक पु. ल. देशपांडे यांचे छायाचित्र, वजन मोजण्याचा काटा	शाळेची वर्गखोली.	हो	पु. ल. देशपांडे यांच्या 'बटाट्याची चाळ' या कथनातील काही ऑडिओ क्लिप्स.	4	कथाकथन: पु. लं.चा कोणताही एक विनोदी किस्सा वर्गात सांगणे.	"माझा एक संकल्प" या विषयावर विनोदी निबंध लिहा.
4	मोठे होत असलेल्या मुलांनो' (स्थूलवाचन)	विद्यार्थ्यांना विज्ञानाची गोडी लावणे आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसित करणे.	अनुभवात्मक कथन, चर्चा पद्धती मार्गदर्शन पद्धती	लेखकाने पत्राद्वारे मांडलेले अनुभव गोष्टीच्या स्वरूपात सांगणे, 'कामाचे स्वावलंबन' या विषयावर विद्यार्थ्यांशी संवाद साधणे, करिअर आणि ध्येय निश्चितीसाठी थोर शास्त्रज्ञांच्या	विद्यार्थी स्वावलंबनाचे महत्त्व स्वतःच्या जीवनात उतरवतील.	भाभा अणुसंशोधन केंद्राचे (BARC) चित्र किंवा व्हिडिओ क्लिप.	शाळेची वर्गखोली किंवा सायन्स लॅब (विज्ञान प्रयोगशाळा).	हो	डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम यांचे 'अग्निपंख' (Wings of Fire)	3	गटचर्चा: "प्रत्येक काम स्वतः का करावे?" या विषयावर चर्चा.	शाळेच्या प्रयोगशाळेत जाऊन लॅब असिस्टंटला त्यांच्या कामात मदत करा आणि तुमचा अनुभव लिहा.
5	5. 'दोन दिवस'	विद्यार्थ्यांना कामगार जीवनातील वास्तव आणि संघर्षाची ओळख करून देणे.	भावपूर्ण रसास्वाद, चर्चा पद्धती, विश्लेषण पद्धती.	कवितेचे लयबद्ध वाचन आणि त्यातील कारुण्याचा अनुभव देणे. कवितेतील 'भाकरीचा चंद्र' आणि 'दुःखाचा डोंगर' यांसारख्या प्रतीकांचा अर्थ स्पष्ट करणे.	विद्यार्थी श्रमाचे मूल्य आणि कष्टकऱ्यांचे जीवन समजू शकतील.	कवितेच्या गायनाची ऑडिओ क्लिप. महत्त्वाच्या शब्दांचे अर्थ असलेला तक्ता.	शाळेची वर्गखोली.	हो	माझ विद्यापीठ' - नारायण सुर्वे (काव्यसंग्रह).	3	आपल्या परिसरातील एका कष्टकरी व्यक्तीची (उदा. डबेवाला, मजूर) प्रत्यक्ष मुलाखत घेणे.	आपल्या आयुष्यात कठीण प्रसंगातून आपण काय शिकलो, याचे छोट्यानी लेखन करणे.

6	6. 'चुडीवाला'	विद्यार्थ्यांमध्ये परोपकार, संवेदनशीलता आणि माणुसकी या मूल्यांची जोपासना करणे.	कथाकथन पद्धती, चर्चा पद्धती, नाट्यीकरण.	पाठातील प्रसंग गोष्टीच्या स्वरूपात सांगून विद्यार्थ्यांना विषयाकडे आकर्षित करणे, सण-उत्सव आणि सामाजिक ऋण या विषयावर वर्गात चर्चा घडवून आणणे, अब्दुल आणि तपोवनातील स्त्रिया	विद्यार्थी स्वतःच्या आनंदापेक्षा दुसऱ्याच्या सुखात आनंद मानण्याची वृत्ती विकसित करतील.	रंगीत बांगड्या, कुष्ठरोग निवारण कार्याशी संबंधित माहितीपत्रके.	शाळेची वर्गखोली.	हो	डॉ. शिवाजीराव पटवर्धन यांच्या जीवनावरील साहित्य.	4	वक्तृत्व स्पर्धा: "समाजसेवा: एक ईश्वरी सेवा" या विषयावर छोटेखानी भाषण.	अनाथांलयाला किंवा वृद्धाश्रमाला भेट देऊन तिथे छोटीशी भेटवस्तू देणे.
7	7. 'फूटप्रेट्स'	मानवी जीवनशैलीचा निसर्गावर होणारा परिणाम अधोरेखित करणे	संवादात्मक पद्धती, तुलनात्मक पद्धती, प्रकल्प पद्धती.	पाठातील पात्रांच्या संवादांद्वारे विषयाची मांडणी करणे. रेखांमावशीचे 'चंदेरी पाऊल' आणि अभिषेकचे 'काळे पाऊल' यातील फरक स्पष्ट करणे. विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन सवयींमधून किती	विद्यार्थी स्वतःच्या जीवनशैलीमुळे पर्यावरणावर होणाऱ्या परिणामांची जाणीव ठेवतील.	प्रदूषित शहरे विरुद्ध हरित शहरे यांची तुलना करणारी चित्रे.	शाळेची वर्गखोली.	हो	डॉ. प्रदीप आवटे यांचे पर्यावरणविषयक लेख	4	"सायकलचा वापर आणि पर्यावरणाचे रक्षण" यावर वर्गात चर्चा घडवणे.	महिन्यातून किमान एक वृक्ष लावून त्याचे संगोपन करणे.
8	8. 'ऊर्जाशक्ती चा जागर'	शिक्षणाचे महत्त्व आणि गरिबीवर मात करण्याची प्रेरणा देणे. आई आणि शिक्षकांचे विद्यार्थ्यांच्या जडणघडणीतील स्थान स्पष्ट करणे.	अनुभवात्मक कथन, चर्चा पद्धती, प्रेरणादायी व्याख्यान	लेखकाचे अनुभव गोष्टीच्या स्वरूपात सांगून विद्यार्थ्यांशी संवाद साधणे, 'गरिबी आणि शिक्षण' या विषयावर वर्गात चर्चा करणे, प्रतिकूल परिस्थितीतून यशाकडे गेलेल्या थोर व्यक्तींची उदाहरणे देणे.	विद्यार्थी कठीण परिस्थितीतही जिद्द न हारण्याचे महत्त्व समजून घेतील.	डॉ. रघुनाथ माशेलकर यांच्या प्रेरक विचारांचे सुविचार तक्ते. त्यांच्या कार्याचा परिचय देणारी छोटी व्हिडिओ क्लिप.	शाळेची वर्गखोली.	हो	आनंदाचं झाड - डॉ. रघुनाथ माशेलकर. डॉ. माशेलकर यांचे अधिकृत संकेतस्थळ.	४	कृतज्ञता व्यक्त करणे: आपल्या आवडत्या शिक्षकाबद्दल किंवा आईबद्दल ५-१० ओळी कृतज्ञता व्यक्त करणारे पत्र लिहिणे. भाषण: "माझे आदर्श" या विषयावर वर्गात छोटे सादरीकरण करणे.	"जिंदीचा प्रवास": आपल्या परिसरातील एखाद्या यशस्वी व्यक्तीची मुलाखत घेणे. "ऊर्जा संवाद": स्वतःमधील बलस्थाने (Strengths) ओळखून त्यांची यादी तयार करणे. "आई: एक ऊर्जा": आईच्या वैशिष्ट्यांचा आढावा घ्यावा.
9	9. औक्षण	विद्यार्थ्यांना सीमेवर लढणाऱ्या सैनिकांप्रती कृतज्ञता आणि आदर व्यक्त करण्यास शिकवणे. देशभक्तीची भावना जागृत करणे.	रसास्वाद पद्धती, चर्चा पद्धती, चित्र-प्रदर्शन.	कवितेचे तालासुरात वाचन करून त्यातील भाव विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवणे. "सैनिक सीमेवर नसतील तर काय होईल?" या विषयावर चर्चा करणे. युद्धाचे प्रसंग किंवा सैनिकांचे जीवन	राष्ट्राभिमान आणि सामाजिक बांधीलकी या मूल्यांची जोपासना होईल.	.औक्षणाची थाळी (प्रतीकात्मक वस्तू). वीररसातील एखादे गीत किंवा व्हिडिओ क्लिप.	शाळेची वर्गखोली किंवा शाळेचे सभागृह.	हो	शेला" - इंदिरा संत (काव्यसंग्रह). भारतीय सैन्याची अधिकृत माहिती	4	सीमेवरील सैनिकासाठी कृतज्ञता व्यक्त करणारे एक पत्र लिहिणे.	शाळेच्या वर्गखोलीत "श्रीव्यासकीर्तनाला": पाठ्यावरून पाठवला.
10	10. रंग साहित्य	विद्यार्थ्यांना मराठी साहित्यातील विविध प्रकारांची ओळख करून देणे. विद्यार्थ्यांमध्ये वाचनाची गोडी आणि लेखनाची आवड निर्माण करणे.	नाट्यीकरण पद्धती, संवादात्मक पद्धती, सहसंबंध पद्धती	चर्चा पद्धती, चित्र-प्रदर्शन. पाठातील पात्रांच्या संवादांद्वारे विषयाची मांडणी करणे. रेखांमावशीचे 'चंदेरी पाऊल' आणि अभिषेकचे 'काळे पाऊल' यातील फरक स्पष्ट करणे. विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन सवयींमधून किती	विद्यार्थी स्वतःच्या आवडीनुसार साहित्यप्रकाराची निवड करून वाचन करू शकतील.	विविध साहित्यप्रकारांच्या पुस्तकांचे संच (कथासंग्रह, कवितासंग्रह इ.).	शाळेची ग्रंथालय किंवा डिजिटल वर्गखोली.	हो	महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक मंडळाचे पूरक वाचन साहित्य.	5	वर्गात एक छोटेखानी 'विद्यार्थी साहित्य संमेलन' आयोजित करणे.	"शब्दरंग": स्वतःची एखादी छोटी कविता किंवा कथा लिहून भिंतीवर प्रसिद्ध करणे.
11	11. खरा नागरिक	विद्यार्थ्यांमध्ये नागरिकशास्त्रातील मूल्ये आचरणात आणण्यासाठी प्रेरित करणे. समयसूचकता, संवेदनशीलता आणि सामाजिक जबाबदारीचे महत्त्व पटवून देणे.	प्रसंगनिष्ठ पद्धती, चर्चा पद्धती, तुलनात्मक पद्धती	पाठातील पात्रांच्या संवादांद्वारे विषयाची मांडणी करणे. रेखांमावशीचे 'चंदेरी पाऊल' आणि अभिषेकचे 'काळे पाऊल' यातील फरक स्पष्ट करणे. विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन सवयींमधून किती	विद्यार्थी 'नागरिक' असणे यातील फरक सांगू शकतील.	रेल्वे रुळ आणि रेल्वेचे चित्र, समाजात निस्पृह सेवा देणाऱ्या व्यक्तींची छायाचित्रे.	शाळेची वर्गखोली किंवा शाळेतील ट्रेन	हो	सुहास बारटक्के यांच्या अन्य किशोर कथा. महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक मंडळ पूरक साहित्य.	5	संवाद लेखन: निरंजन आणि स्टेशन मास्टर यांच्यातील संवाद वर्गात सादरीकरण करणे. मुलाखत: एखाद्या शूर बालकाची (National Bravery Award Winner) काल्पनिक मुलाखत घेणे.	"मी समाज रक्षक": रस्त्यात किंवा सार्वजनिक ठिकाणी दिसणारी अडचण (उदा. कचरा, नळ गळणे) दूर करण्याचा प्रयत्न करणे. "कर्तव्य भित्त": वर्गातील एका कोपऱ्यात विद्यार्थ्यांनी स्वतः पाळलेल्या

12	12. स्वप्न करू साकार' .	विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रप्रेम आणि एकात्मतेची भावना जागृत करणे. कृषी संस्कृती आणि औद्योगिक प्रगती यांचा समन्वय साधण्याचे महत्त्व पटवून देणे.	रसास्वाद व गायन पद्धती, चित्र-समर्थन पद्धती. चर्चा पद्धती	कवितेचे तालासुरात गायन करून त्यातील उत्साह आणि स्फूर्ती विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवणे. शेती, कारखाने आणि विज्ञानातील प्रगतीची चित्रे दाखवून ओळींचा अर्थ स्पष्ट करणे. 'आजच्या भारताचे	विद्यार्थी श्रमप्रतिष्ठेचे महत्त्व सांगू शकतील. एकता आणि बंधुभाव या मूल्यांचा अंगीकार करतील.	भारताच्या प्रगतीचे दर्शन घडवणारे पोस्टर (शेती, उपग्रह, कारखाने). त्रिरंगी ध्वज किंवा भारताचा नकाशा.	शाळेची वर्गखोली.	हो	किशोर पाठक यांचे काव्यसंग्रह (उदा. 'निरुपण', 'पालखी').	4	विज्ञानामुळे मानवी जीवन कसे बदलले, यावर आधारित माहिती गोळा करणे.	श्रम गौरव: आपल्या शाळेतील किंवा परिसरातील कष्टकऱ्यांच्या कार्याचा गौरव करणारे पत्र लिहिणे.
13	13.व्युत्पत्ती कोश' (स्थूलवाचन)	विद्यार्थ्यांना शब्दांच्या मुळाचा (व्युत्पत्तीचा) शोध घेण्यास प्रवृत्त करणे. भाषेतील शब्दांचे काळानुसार बदलणारे स्वरूप आणि अर्थ यांतील फरक समजावून सांगणे.	चर्चा पद्धती, स्पष्टीकरण पद्धती, प्रकल्प पद्धती	शब्दांच्या उत्पत्तीबद्दल विद्यार्थ्यांशी संवाद साधून चर्चा करणे. 'इनाम', 'ताकास तूर' यांसारख्या उदाहरणांद्वारे शब्दांचा प्रवास स्पष्ट करणे. विद्यार्थ्यांना विशिष्ट शब्दांची व्युत्पत्ती शोधण्यासाठी वैयक्तिक किंवा गट प्रकल्प देणे.	विद्यार्थ्यांना व्युत्पत्ती कोशाचे महत्त्व आणि त्याची रचना समजेल. विद्यार्थी स्वतः कोशातून शब्दांचे अर्थ आणि इतिहास शोधण्यास सक्षम होतील.	वर्गात प्रत्यक्ष व्युत्पत्तीकोश दाखवणे. इंटरनेटचा वापर करून ऑनलाइन शब्दकोश आणि व्युत्पत्ती कोशाचे व्हिडिओ किंवा वेबसाईट दाखवणे.	शाळेचे वाचनालय किंवा वर्गखोली	हो	अधिकृत व्युत्पत्तीकोश	4	पाठातील माहितीच्या आधारे कोशाच्या कार्याचा ओघतक्ता तयार करणे.	विद्यार्थ्यांना ५ शब्द देऊन त्यांचा इतिहास व्युत्पत्ती कोशातून शोधायला लावणे.